

**FRITZ REBHUHN¹ – UN ARHITECT PEISAGIST
PROMOTOR AL ECHILIBRULUI****FRITZ REBHUHN – A LANDSCAPE ARCHITECT WHO
PROMOTED BALANCE**

Ioan Opreș*

Abstract:

The study presents the activity of Fritz Rebhun (1883-1957), a renowned horticulturist, deputy director of the Horticultural Institute in Weinheim (near Heidelberg), who came to Bucharest in 1910 and rapidly became the head of the Administration of municipal gardens, where he worked for 46 years. Author of some reference works, he included landscape architecture among scientific disciplines, he signed and conducted landscaping projects.

Keywords: landscape architecture, urbanism, the Romanian school of horticulture.

Puțini, prea puțini sunt intelectualii rasați care au avut preocupări serioase față de grădină, parc și peisaj, dezvoltându-le în interese deosebite pentru condiția de viață a cetățenilor. Printre cei mai notorii dintre români apare arhitectul G.M. Cantacuzino, ale cărui abordări denotă o modernitate de-a dreptul europeană, fiindu-i cunoscută aprecierea că grădina este „ultima expresie a civilizației unui popor”².

¹ Fritz Rebhuhn (28.IV.1883 Gellendorf Breslau-1957 București) a început să practice grădinaritul la unchiul său, grădinarul peisagist E. Schreiter din Schlanitz (1897-1900), apoi la grădina orașului Görlitz, la Mitweida, la sera Koswig lângă Dresda și în Bochum (aprilie 1900-1903); a frecventat Institutul horticol Oranienburg, lângă Berlin, fiind premiant. După stagiul militar (1904-1906), a devenit director adjunct la Institutul horticol din Weinheim, lângă Heidelberg, iar în anii 1908-1910 s-a specializat la Zürich sub conducerea lui Stephan Olbrich, la Paris și la Londra. În 1910 a venit la București, devenind rapid șef al Administrației grădinilor municipale, unde a lucrat 46 de ani. Autor al unor lucrări de referință, a introdus peisagistica în rândul disciplinelor științifice, a semnat și a condus proiecte de amenajare peisagistică. Membru al Asociației dendrologilor germani. Vezi Testamentul meu ca horticultor și arhitect peisagist (1957), în: *S.A.N.I.C.*, fond Fritz Rebhuhn, dosar 1, f. 1.

* Istorici asociat la Muzeul Național de Istorie a României; doctor în istorie.

² Vezi în G.M. Cantacuzino, *Grădinile românești*, în: *Izvoare și popasuri*, Editura Eminescu, 1977, p. 206. A se vedea tot sub semnătura sa: *Arhitectura și peisajul*, în: „*Simetria*”- Caiete de artă și critică, I, 1939, pp. 21-31; *Ce e o grădină*, în: „*Simetria*”,

Capitala României datorează în mod substanțial, sub raport peisagistic, străinilor care s-au stabilit aici și au adus cu ei modernitatea. Memoria locurilor amenajate de aceștia nu-i consemnează, iar recunoștința publică nu-i omagiază astfel pe cei cărora bucureștenii ar fi trebuit să le ridice monumente memoriale. Lipsa acestora să fie oare vina doar a tumultoasei istorii a orașului sau a culturii celor care l-au administrat? De ce este uitat Friederich Wilhelm Meyer, cel căruia-i datorează Capitala amenajările de la Șosea, parcurile Cișmigiu și Măgurele, cele de la Maia, Filipești și Turnu Roșu?³ De ce nu știe nimic bucureșteanul despre Fritz Rebhuhn? Dacă primul a făcut din „*maidan cu mărăcini*” un „*parc îmbălsămat de mireasma teilor*”⁴ – cel de la Herăstrău –, cel de al doilea a desăvârșit aceste demersuri, fiind un perfecționist. Opera teoretică a acestuia este consistentă, Rebhuhn dovedind totodată un mare talent de comunicator, articolele sale numeroase și frecvente fiind răspândite în cotidiene sau reviste de specialitate. Ideile cuprinse în aceste adevărate lecții publice rezistă timpului, ba unele ar trebui reeditate pentru imensa lor valoare practică. Tezele sale au pornit de la constatarea că „*nici un oraș de pe pământ nu are pe suprafața sa posibilitatea să permită creierea a așa de multe și de grandioase peisaje de parc și de pădure, care să fie străbătute continuu de lacuri în diferite formațiuni naturale*” ca Bucureștii⁵. Ca și de la convingerea că „*întreaga horticultură românească, a suferit întotdeauna din cauza politicii cele mai mari greutăți și bănuielei grosolane mi-au venit de la astfel de membrii de partid ce făceau politică pentru a avea o viață îmbielșugată pe care din cauza incapacității sau leneviei nu o puteau obține prin meritele lor. Dar, în fiecare partid conducătorii au fost acei cari m-au spijinit și apărat în profesiunea mea*”⁶. Ultima propoziție pare a fi de circumstanță, de vreme ce afirmă că în

Caiete de artă și critică, V, 1943, p. 203; *Cărți despre grădini*, în: „*Simetria*”, Caiete de artă și de critică, VIII, 1947, pp. 159-162. Alte abordări la R. Marcus, *Parcuri și grădini în România*, București, 1958; Andrei Pleșu, *Pitoresc și melancolie. O analiză a sentimentului naturii în cultura europeană*, București, 1980; A. Vasiliu, *Peisaj și grădini brâncovenești*, în: „*Arta*”, 6, 1981, iar o trecere în revistă a evoluției ideilor și bibliografiei (fără contribuții românești, cu excepția unui articol semnat de Al. Borza), la Viorica S. Constantinescu, *Arta grădinii*, Ed. Meridiane, București, 1992.

³ Născut la Ostorf-Neklemburg, în 1817, a ajuns de tânăr arhitect peisagist la Viena, de unde a venit la București în decembrie 1843 la invitația insistentă a domnitorului Gh. Bibescu. A condus până la moartea sa (15.VIII.1852) lucrările de modernizare ale orașului; murind de tifos a fost înmormântat la cimitirul lutheran „*Filantropia*”.

⁴ În sens de omagiu, osemintele sale au fost așezate la 17 februarie 1914 în parcul Kiseleff, iar la 3 decembrie 1956 au fost reînhumate tot în cimitirul lutheran, ocazie ca dr. Nicolae Vătămanu să cuvânteze despre cel dispărut; cuvântarea i-a fost trimisă de autor și lui F. Rebhuhn; detalii în: *S.A.N.I.C.*, fond *cit.*, dosar 18, f. 38-41.

⁵ Cf. o scrisoare adresată Consiliului de miniștri, C.C.P.M.R. și Sfatului Popular București, în aprilie 1957, când încă luca la Institutul Proiect București, *loc.cit.*, supra, dosar 1, f. 9.

⁶ *Despre horticultura românească din sec. XVIII*; *Idem*, f. 6.

„România am arătat în zadar prin scris și cuvânt înapoierea în care se află învățătura și practica horticola”⁷. Modestul neamț, asupra căruia s-au exercitat presiuni numeroase, intervenții energice și chiar o încercare de asasinat, s-a dovedit intransigent cu misiunea sa, arătând că maestru ar trebui să fie acela care „pune în valoare toate formele vegetale de viață în spațiul natural pe care îl are la dispoziție, compusă într-o armonie naturală și care plin de talent înțelege să pună în valoare în planurile sale toate aceste elemente”⁸. El, neamțul Rebhuhn, pare mai român decât alții născuți astfel arătând că „gândirea logică și acțiunea corespunzătoare în legumicultură, pomicultură, agricultură și cultura plantelor de pădure influențează în măsură însemnată starea sanitară și financiară a poporului”⁹.

Crezând că urbanismul spațiilor verzi bucureștene era realizabil – asta după cinci decenii de muncă! –, a întocmit un proiect global pe care, deși i s-a preluat necinstit de alții, l-a destinat românilor pentru ca „horticulturii românești și pentru ca profesia de grădinar să devină o meserie care să contribuie la înflorirea frumuseții României și să dea roade bune și bogate bunei stări a acesteia, așa după cum poate și trebuie să fie datorită bogățiilor ei naturale”¹⁰.

De valoarea lui Rebhuhn – după ce a condus 32 de ani Serviciul horticola, 17 ani ca director, 5 ani ca director general și 3 ani în calitate de consilier, fiind pensionat în 1943 - conducătorii regimului comunist nu s-au îndoit. Se știa că în anul pensionării sale în Capitală erau 44 ha pepinieră la Herăstrău cu 900.000 puieti, or în 1954 Sfatul Popular cumpăra puieti; că erau 243 grădini cu 322 ha., 246 de străzi (1.304 km.) cu 40.058 arbori, 18 sere și 500 răsadnițe, care în 1954 se dublaseră. Când, în 1954, i s-a propus a treia oară preluarea conducerii Serviciului Parcurilor și Grădinilor Sfatului Popular al orașului, – deși propunerea venea de la Consiliul de Miniștri –, a refuzat, întrucât cerința sa de a da independență Direcției Generale a Grădinilor și Parcurilor, și nu subordonarea ei Direcției Drumuri și Poduri nu s-a împlinit¹¹.

La 5 octombrie 1954, când conducerea Sfatului Popular i-a oferit postul de șef al serviciului, le-a cerut ca până la 1 ianuarie să-l reorganizeze în Direcția Spații Verzi, căreia să-i fie subordonate toate sectoarele Capitalei ca și parcurile Snagov, Băneasa și Pustnicul; a pretins ca Direcția să fie mutată în Cișmigiu și să i se repartizeze un autoturism. Vicepreședintele Comitetului Executiv municipal, Constantin Doncea l-a refuzat, ba, mai mult, a depozat Serviciul de sere și pepiniere, iar pe Rebhuhn l-a demis la 28 februarie 1955¹². În noul context, la 21

⁷ *Ibidem.*

⁸ *Ibidem*, f. 7.

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem*, f. 10.

¹¹ Cf. memoriu către președintele Consiliului de Miniștri, din toamna anului 1954, *idem*, f. 18.

¹² Cf. memoriul arhitectului din 10 februarie 1955 către președintele Comitetului Executiv al Sfatului Popular București, *loc.cit.*, f. 26-28.

septembrie 1956 s-a adresat din nou conducerii municipalității, arătând că „în București nu s-a efectuat niciodată așa de multă muncă plătită și voluntară pentru lucrările horticole, ca sub regimul actual. Aceste intențiuni bune și sacrificii nu au dat însă rezultatele dorite”¹³ pentru că nu exista o coordonare unitară, fondurile și forța de muncă erau dispersate, iar discreționismul unor funcționari bloca sistemul. Întrucât, în 1954, chiar Gh. Gheorghiu Dej a dispus transferul lui Rebhuhn de la Ministerul Silviculturii la Sfatul Popular și i-a dat sarcini acestuia, lui îi va adresa – ca secretar general al Partidului – un memoriu în 1956. Din nou i-a sesizat emiterea de „normative și standarde horticole de către persoane fără o pregătire horticolă suficientă, pe bază de traducere după tratate străine, scrise pentru țări cu climat diferit”¹⁴. A acuzat dispersarea pe sectoare și învățământul superior, unde predau – strict teorie – oameni care nu cunoșteau horticultura, așa că aceasta „nu ține pasul cu dezvoltarea horticulturii altor țări”; a cerut formarea de grădinari începând cu ucenicia în domeniu, deci o Școală de grădinari, ca la fiecare sfat popular să fie un serviciu încadrat cu 5 grădinari, și să se înființeze un Institut horticol național¹⁵.

Aluzia la echipa lui Doncea, de unde proveneau critici la adresa „neamțului”, inclusiv afirmația că acesta îndrăznește să critice regimul nu o lasă netranșată; din 1910 începând „întotdeauna <a criticat> horticultura numai atunci când nu a fost bine făcută și sub orice regim”¹⁶. Nedorit la Capitală, Rebhuhn a lucrat la Proiect-București, unde a fost verificator la proiectul Parcului tineretului și de unde, după referatul său, a fost dat afară! De ce? Poate pentru că a cerut conducerii institutului să înființeze o secție de proiectare spații verzi, sau pentru că arăta „prețuirea redusă ce se acordă (grădinarului, compl. n.) în toate straturile sociale”, ori pentru că a considerat starea grădinilor și parcurilor „o rușine pentru profesia de grădinar” sau pentru că a criticat serele de la Grozăvești ca necorespunzătoare, iar cimentarea lacului Cișmigiu greșită, ca și tăierile masive de arboret și plantări cu soiuri nepotrivite...¹⁷.

Prezentând câteva din ideile magistrale promovate de arhitect, cititorul va putea decide dacă acestuia i se cuvin laude. În 1923, Rebhuhn a scris articolul *Peisagistul*, asimilându-l pe cel care pretindea un astfel de nume cu „creatorul de

¹³ *Idem*, f. 30.

¹⁴ Memoriul din 1956, în *loc.cit.*, dosar 1, f. 22. Referința se făcea transparent la traducerile din literatura sovietică.

¹⁵ *Ibidem*, f. 24. Exemplele sale: un arhitect era constructor șef de catedră la Peisagistică (Facultatea de Arhitectură-București) și un pictor era profesor de Peisagistică (Facultatea Forestieră-Brașov) sunt edificatoare. La fel, prezența în Capitală a 5 instituții de proiectare de spații verzi cu 99% personal fără formație horticolă, cu ingineri șefi agronomi sau chiar muncitori, nu poate fi trecută cu vederea.

¹⁶ *Ibidem*, f. 23.

¹⁷ În Testament, f. 3-5.

grădini”¹⁸. Pentru autor, grădina, parcul utilitar în serviciul unui cetățean „ai cărui nervi sunt obosiți și sdruncinați de celelalte manifestări ale vieții citadine”¹⁹ trebuiau privite în cadrul unui întreg, cu un stil coerent și bazat pe reguli precise, adică încadrate peisajului. El considera că „peisajul nu e nici grădină și nici un parc, ci o porțiune de natură care se prezintă ochiului fără nici un artificiu și căruia omul trebuie să-i adapteze metodele sale de cultură în mod priceput și potrivit tuturor expresiunilor naturii”²⁰. În denumirea de peisaj, cuprindem de obicei laolaltă impresiunile noastre dimpreună cu mai mult sau mai puțin sentiment-talism”²¹. Și tot el a apreciat că „în fiecare inovație pe care o aducem peisajului trebuie să ne folosim de simțul armoniei”, țintind ceva mai sus cu afirmația că „omul nu e legat de patrie numai prin naționalitatea sa dar și ținutul, pământul pe care s-a născut îl influențează toată viața”²². Despre stilul grădinii, tot el a arătat altădată optimism: „și noi vom avea odată un stil peisagist al nostru, însă pe care nu-l vom putea obține decât cultivând pentru țara și clima noastră plante special crescute, lucru pentru care se cere specialiști cu cunoștințe și pricepere”²³. Analizând *Greșelile învățământului nostru horticol*, Rebhuhn propunea afirmarea acestuia, profesionalizarea prin educație practică și teoretică printr-o Școală de ucenici grădinari – idee la care a revenit de multe ori – și o modernizare a Școlii de horticultură de la Grozăvești, ba chiar a susținut înființarea unei *Societăți române de horticultură*²⁴. Analizele și propunerile sale au fost întâmpinate de ing. Mihail Popescu Telega de la Exploatarea petrolifere „Progresul” cu toată admirația. Acesta-i scria, comunicându-i „satisfacția mea ca român și mai mare căci sfatul și îndreptarea se dă de un domn Rebhuhn și nu de un Ionescu, Dumitrescu etc., care totdeauna în majoritate și spre nenorocirea noastră sfidează munca și o disprețuiește așa cum ai spus D-ta categoric și răspicat”, or „de am avea mulți, ca D-ta, nu ar mai fi în țară nici sărăcie, nici suferință”²⁵. Ce frumos elogiu!

Arhitectul a prezentat *Grădina familiei*²⁶, considerată „cea mai veche grădină originară” pledând pentru proliferarea ei căci „munca la grădină este

¹⁸ Cf. „Revista Horticolă”, an. I, nr. 3, 1 mai 1923, p. 41.

¹⁹ În *Teoria, practica și estetica spațiilor verzi în urbanism*, loc.cit., dosar 4, f. 8-9.

²⁰ A se consulta pentru a sesiza modernitatea absolută a concepțiilor lui Rebhuhn, vezi în: World Heritage Papers, *Cultural Landscapes: the Challenge of Conservation*, World Heritage, 2002, 11-12 XI, Ferrara-Italy, published by U.N.E.S.C.O., 2003.

²¹ În articolul *Peisaj*, „Universul”, an. 51, nr. 309, duminică 11 noiembrie 1934.

²² Cf. articolul *Îngrijirea peisajului*, „Universul”, an. 55, nr. 67, miercuri 9 martie 1938.

²³ Cf. articolul *Scopul grădinilor*, „Universul”, an. 49, nr. 63, sâmbătă 5 martie 1932.

²⁴ Idei prezente în „Universul”, nr. 24, 2 septembrie 1940, ca și în scrisoarea sa către ministrul Agriculturii și Domeniilor din 1 octombrie 1940, loc.cit., dosar 18, f. 18.

²⁵ Scrisoare f. l., f.d., idem, f. 5.

²⁶ Cf. „Universul”, an. 61, nr. 40, joi 10 februarie 1944.

*folositoare sănătății și prielnică pentru toate însușirile bune ale omului*²⁷. El credea că „toate edificiile urbane trebuie să ofere ocupanților lor lumină solară și aer suficient, libertate de mișcare”, așa că între blocuri chiar se cerea „o rețea continuă de plantații”²⁸. De ce? Răspunsul rămâne valabil: „planta dezvoltă și rafinează în orașean simțul pentru forme frumoase”, așa că „suprafețele plantate din oraș sunt izvoarele și mijloacele de viață pentru cetățeni”²⁹. Arhitect vizionar, Rebhuhn considera că „suprafețele verzi urbanistice trebuie să reflecteze cu mijloace artistice trăsăturile caracteristice ale peisajului ambiant” respectând un raport de 1:2 între cele construite și cele horticole întrucât „cu arhitectura istorică a edificiilor și cu stilurile de construcții derivate se asociază stilul geometric al suprafețelor verzi cu caracter de estetică naturală”³⁰. S-a considerat de bună seamă artist, or „un artist al suprafețelor verzi construite este, ca orice artist, un talent dotat de natură și ca atare apt să creeze suprafețele urbane verzi artistice și armonice”³¹.

Pentru el ca artist vizionar, „arhitectura «verde» este de esență vitală”, iar în cadrul ei „în suprafețele verzi urbanistice culorile florilor și plantelor trebuie și pot să reprezinte tranziția vie între felurile materiale moarte (asfalt, ciment, piatră, cărămidă, fier, lemn) și combinațiile acestora”, deci „culorile florilor fac în anumite epoci obiectul unei mode” așa că sensibilitatea pentru estetica naturii era determinantă³². Nevoia de a alege plantele în armonie cu arta de for public a reținut-o ca „o legătură între cadrul vegetal și opera plastică”, fiind ostil oricăror imitații de materiale pe care le considera „aberații artistice detestabile”³³. Exemplificând cu statuia Aviatorilor din Capitală a punctat clar filozofia sa, iar Cișmigiul și piatra naturală folosită aici i-au oferit prilej pentru a susține magistrala idee că „merită să transmită generațiilor ce vor veni după noi, o imagine a standardului nostru cultural, căci piatra este cel mai durabil martor al unei civilizații”³⁴.

Apa l-a obsedat pe Rebhuhn, văzând în izvor, pârâu, pârâiaș, râu, lac, baltă ori fluviu elementul care valoriza situl. Gardurile și aleele l-au preocupat, de asemenea, pentru modul în care se apărau și se încadrau grădinile, pentru rolul și influența benefică asupra dispoziției fizice și psihice produsă, mai ales de alei, asupra locuitorilor unui conglomerat urban³⁵. Dacă străzile și aleile, marile

²⁷ Temă continuată cu articolul *Crearea grădinii familiei*, „Universul”, nr. 45, 15 februarie 1944.

²⁸ Cf. *Suprafețele verzi în cadrul urbanismului actual* (1945), *idem*, supra, dosar 4, f. 7, 9.

²⁹ În *Importanța plantațiilor în urbanism*, *ibidem*, f. 12.

³⁰ În *Arhitectura suprafețelor verzi urbanistice*, *loc.cit.*, dosarul 4, f. 18-19.

³¹ În *Armonia urbanistică între suprafețele de vegetație și cele clădite*, *ibidem*, f. 22.

³² În *Culoarea în suprafețele verzi urbanistice*, *ibidem*, f. 30-36.

³³ În *Plastice în parcuri, grădini și piețe publice*, *ibidem*, f. 39.

³⁴ *Ibidem*, f. 44.

³⁵ *Ibidem*, f. 56-57, 61-63.

bulevarde plantate erau „plămâni ai orașelor”, piețelor publice trebuiau să li se dea o mare atenție pentru a nu promova „idei antinaturale”³⁶.

Acestui arhitect și artist deopotrivă nu i-a scăpat rolul grădinilor populare în „opera de însănătoșire fizică și mintală a tuturor straturilor populației și a tuturor vârstelor”; considerându-le bun public ce „aparține poporului”, cu „întinderi mari, gazonate pentru serbări populare, sporturi și jocuri”, bune pentru patinaj, înot, jocuri sportive, a exemplificat cu proiectul unei astfel de grădini, aprobat încă de Nicolae Iorga, între străzile V. Pârvan și Știrbei³⁷. Ca să fie și mai bine înțeles, a enunțat *Principii de amenajarea grădinilor de lângă edificii*, insistând pe principiul adaptabilității și cele ale estecii și higienei³⁸. Nu i-au scăpat atenției nici terenurile de joc pentru copii, terenurile sportive (proiectate în proporția de 5-7 ha. la 100.000 locuitori), grădinile școlare și cele de studiu³⁹. Adept al unei mari grădini botanice – plasată în nordul orașului, pe Colentina – Rebhuhn a considerat că „sunt puține capitale cari – datorită așezării lor – să aibă nevoie atât de mult de un șir neîntrerupt de suprafețe verzi ca Bucureștii, motivele fiind de ordin sanitar și estetic”⁴⁰. În viziunea acestuia parcul, locuința și grădina constituiau un întreg care trebuia bine înțeles și, mai ales, protejat prin „legi care să nu poată fi schimbate sau făcute inoperante din motive personale sau politice prin schimbare de guvern, cum s-a petrecut destul de frecvent”⁴¹. Argumentul său ar trebui bine înțeles: „toate legile biologice care guvernează regnul vegetal și animal, cât și viața omului, nu pot fi schimbate de om și acesta trebuie să le accepte ca legi drepte și reale”⁴². Pădurea orașului pentru el era „laborator”, „în care putem simți și observa forțele naturale care determină viața și moartea”, influențând atât psihic cât și fizic; 12-15 ha. de pădure credea arhitectul că sunt necesare la 10.000 locuitori!⁴³ În cazul pădurii Snagovului, a întrevăzut drama recentă prin care aceasta a fost parcelată și scoasă din domeniul public: „oameni buni nu știți ce a dat Dumnezeu așa de frumos și desăvârșit Nordului municipiului vostru”, scria în 1958 propunând un plan clar de conservare⁴⁴. Adept al unui Parc național, Rebhuhn scria în 1942: „nu ne trebuie un parc asemenea unui tablou frumos, cu linii rigid și matematic trasate, cu efecte de artă capitală”, ci „un parc cu o umbră deasă și răcoritoare”, încredințat unui „mare artist, unui adânc

³⁶ *Ibidem*, f. 63, 66.

³⁷ *Ibidem*, p. 68-69.

³⁸ *Ibidem*, f. 72.

³⁹ *Ibidem*, f. 77-83.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 86.

⁴¹ *Ibidem*, f. 86v.

⁴² *Ibidem*, f. 95.

⁴³ *Ibidem*, f. 99.

⁴⁴ *Loc.cit.*, dosar 6, f. 1.

înțelegător al sufletului românesc în raport cu arta”, unui arhitect care să fie „*ceea ce Grigorescu a fost în materie de pictură, și artist și român!*”⁴⁵.

Evaluând succint concepțiile moderne dar deopotrivă actuale, cuprinzătoare – de la grădină la cimitir, de la pădure la parc, de la gard la casă etc. – și argumentate științific, precizăm că acestea au luat forma unui bun public prin numeroase articole ca și prin lucrarea *Îngrijirea și bogăția peisajului românesc* (în colecția *Știința pentru toți*, Biblioteca științifică pentru popor a ziarului „Universul”, nr. 9, 1942).

Cunoscând experiența populară și însușindu-și regulile stabilite în decursul istoriei Rebhuhn a considerat că „*tot ceea ce au înfăptuit țărani, strămoșii noștri, era simplu, natural și deci frumos și sănătos*”; judecându-le în raport cu practicile despăduririlor abuzive și evaluând pădurea ca „*o societate vegetală*”, a arătat că „*generațiile de țărani din secolele trecute nu au făcut rău și nu au realizat atâta disarmonie ca generațiile zilelor noastre*”⁴⁶.

La acest arhitect patriot, ce considera peisajul „*izvorul culturii poporului*”, teza sa că „*se impune deci neapărat, din motive estetice și sanitare, ca anumite regiuni de câmpie, munte și mare, să fie menținute nevătămate pentru oamenii cari simt bucurie și caută sănătate în mijlocul naturii*”⁴⁷ i-a susținut în permanență demersul practic. Pentru el, „*îngrijirea peisajului este un mijloc prin care se poate ridica bunăstarea și cultura unui popor, reprezintă totodată măsura gradului la care a ajuns civilizația lui*”⁴⁸.

Lăudând demersul lui Rebhuhn pentru a da Bucureștilor spații verzi armonios făcute, un climat potrivit și sănătos, contemporanii săi l-au considerat „*tatăl grădinilor Capitalei*”⁴⁹, iar Elisa Brătianu l-a recomandat reginei Maria ca pe „*cel mai capabil dintre grădinari*”⁵⁰.

Orașul de pe Dâmbovița n-a avut, din păcate, parte de mulți peisagiști de talia lui Fritz Rebhuhn. Modestia lui proverbială – a locuit toată viața sa în Casa grădinilor din parcul Cișmigiu – a impus concetățenilor respect și recunoaștere. Prin demersul său civic în 1931 s-au cedat municipalității 1.600 ha din pădurea Snagov-Țigănești și 100 ha din pădurea Băneasa, cărora li s-au adăugat, în 1933, 300 ha din pădurea Pustnicul. Spre sfârșitul vieții sale, orașul avea o adevărată „*centură de verdeață masivă*”⁵¹ care-l proteja, avea 436 de parcuri și grădini

⁴⁵ *Idem*, dosar 7, f. 2-3-3v.

⁴⁶ În *Îngrijirea și bogăția peisajului românesc*, p. 16.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 52, 55.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 63.

⁴⁹ Cf. Dinu Negreanu, în „*Semnalul*”, vineri 12 aprilie 1940.

⁵⁰ Cf. „*Ultima oră*”, an I, nr. 125, vineri 31 mai 1929.

⁵¹ Cf. Ministerul Gospodăriei Silvice – Institutul de cercetări silvice, *Bazinul hidrografic Argeș*. Canalul Dunăre-București, VI, Sarcină de proiectare. Spații verzi, ex. 7, responsabil ing. Valeriu Dinu, colaborator Fritz Rebhuhn, [1955], f. 86.

publice, astfel că la 1.200.000 locuitori reveneau, pe cap de locuitor, 3,1 m² de parc. Desigur că nu era destul dar nici nu producea mari îngrijorări.

Nu știm dacă, în ultimii ani de viață, acest onest cetățean, artist și om de știință, desăvârșit profesionist, venit în țară spre norocul ei, s-a considerat mulțumit de misiunea sa liber asumată⁵². Ar fi avut, categoric, toate motivele să o considere astfel, ba chiar să creadă că, mai marii orașului, îi vor onora cândva demersul așezându-i în granit sau bronz imaginea, în semn de recunoștință publică.

Carl Fr. W. Meyer (acuarelă de Gaupmann, 1851)
Carl Fr. W. Meyer (watercolor of Gaupmann, 1851)

⁵² Sursa internetului apreciază pentru fiul lui Gustav și Elisabeta, Fritz Rebhuhn ca an al morții, 1965, după ce, în 1957 a emigrat în Brazilia, unde se pare, s-a bucurat de o largă apreciere științifică.

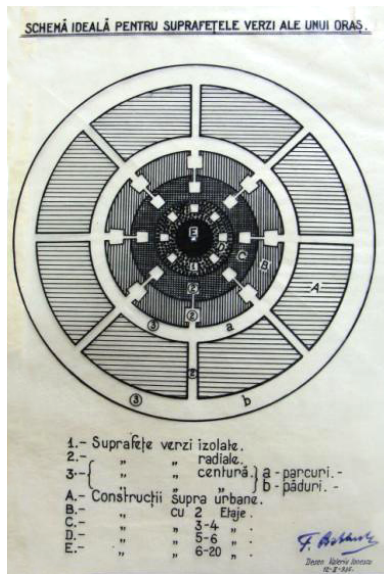

Fig. 1. Schiță ideală pentru suprafețele verzi ale unui oraș; Ideal sketch for the green areas of a city.
 Fig. 2. Regina Maria iubea parcurile; Queen Maria loved parks.

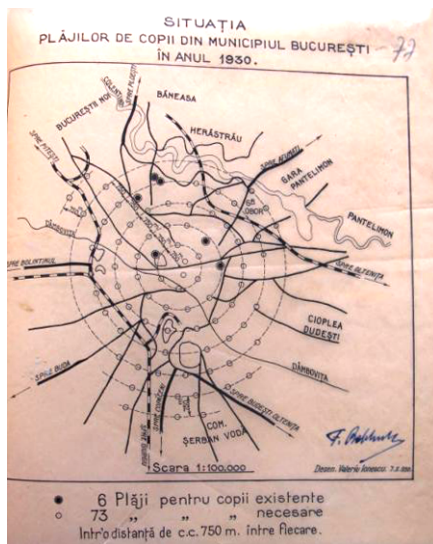

Fig. 3. Situația plajelor din București în anul 1930; The situation of beaches in Bucharest in 1930.
 Fig. 4. Planul Grădinii Botanice; The plan of the Botanical Garden.

